

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu järjestö tai yhdistys

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Laissa on useampia kannatettavia ja selkiyttäviä kohtia, mutta sisällöllisesti tavoite moniammatillisuuden ja varhaisen tukemisen vahvistamisesta on ristiriitainen lain säästötavoitteiden kanssa.

Lastensuojelulain vakiintuneen nimen muuttaminen ei ole perusteltua. Nykyinen nimi kertoo lain sisällöstä olennaisen. Erityistä suojelua tarvitsevat monet muutkin lapsiryhmät kuin lastensuojelun asiakkaat. Lain nimimuutos aiheuttaisi myös laajoja muutostarpeita eri lähteisiin ja materiaaleihin ja olisi omiaan monimutkaistamaan kielenkäyttöä.

Sinänsä voi olla selkeyttävää täsmentää lastensuojelulaki koskemaan lastensuojelun asiakkaina olevia lapsia.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Ei

Perustelut tiiviisti

Kts. kohta 1 ja alla olevat kohdat.

3. Mikä seuraavista vaihtoehtoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Rajatumpi uudistus (esim. pelkkä ilmoitus- ja arviointikäytäntöjen täsmentäminen)

Perustelut tiiviisti

Päällekkäisyyksien karsiminen on järkevää, mutta kustannussäästöt ensisijaisina tavoitteina eivät ole kannatettavia. Säästöjen riskinä ovat lisääntyvät vaativampien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kustannukset ja perheiden tarvitseman avun viivästyminen.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Esityksellä pyritään nostamaan entisestään lastensuojelun asiakkuuden kynnystä, mutta samalla muutetaan olemassa olevia vakiintuneita varhaisen tuen rakenteita (esim. kasvatus- ja perheneuvonta) ennen kuin uusi lapsiperhepalveluiden rakenne on valmis. Riskinä on, että esityksen toteutuminen tulisi vähentämään sen henkilöstön työpanosta, jolle on kertynyt kokemusta ja erityisasiantuntemusta lasten ja perheiden tuesta. Hyvinvointialueiden palvelut, mukaan lukien lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut, ovat viime vuosina olleet jatkuvassa muutoksessa. Hyvinvointialueilla on mittavia taloudellisia paineita. Uusien muutosten tuottamat hyödyt ja haitat nähdään vasta viiveellä. Riskinä on, että osalla lapsista ja perheistä tilanteet komplisoituvat entisestään, mikä johtaa lisääntyneeseen vaativampien palveluiden tarpeeseen niin sosiaali- kuin terveydenhuollossakin.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Joissakin tilanteissa joustavoittaminen voi olla järkevää liittyen esimerkiksi asiakassuhteiden jatkuvuuteen ja perheen kaikkien lasten asioiden keskittämiseen samalle työntekijälle. Tässä piilee kuitenkin riski siihen, että tavoite asiakasmäärien kohtuullistamisesta menetetään, mikä on asiakastyön laadulle haitallista. Ei ole lapsen etu, jos sosiaalityöntekijällä ei ole aikaa hänen tapaamiseensa eikä hänen vaativan asiansa hoitamiseen.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On tärkeää, että lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella on hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä ja on selkiyttävää, että vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävät kootaan erilliseen pykälään. Asiakassuhteiden jatkuvuus ja tieto vastuussa olevasta tahosta on tärkeää. Ylipäätään on tärkeää, että myös muissa sosiaalihuollon palveluissa toimivilla ammattihenkilöillä on käsitys niiden

lasten ja perheiden kokonaistilanteista, joiden asioita he hoitavat. Asiakkaalle tulisi aina olla nimettynä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä tai omatyöntekijä. Myös viranomaisyhteistyön ja yhteydenottojen näkökulmasta on tärkeää tietää, kuka lapsen asioita hoitaa.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Huolena on, miten varmistetaan, että lastensuojelun asiakkuuden kynnyksen noustessa varhaisen tuen palvelut pystyvät vastaamaan vielä muotoutumattomalla uudella rakenteella entistä laajemman asiakasryhmän varhaisen tuen tarpeisiin.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Säännös voisi nopeuttaa lapsen tutkimuksen toteutusta niissä tilanteissa, kun lapsen terveydentilan joutuaisi tutkiminen on tarpeen.

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Mahdollisesti ehdotus voi yhtenäistää ja joustavoittaa päätöksentekoa edellyttäen, että viranhaltijoilla on kattava käsitys lapsen tilanteesta ja tarjottavista palveluista.

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Palkkioiden ja kulukorvausten yhdenmukaistaminen on kannatettavaa.

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Lapsen osallisuus voi jäädä herkästi huomioimatta erityisesti kaikkein nuorimpien lasten osalta. Pienten lasten kuuleminen edellyttää ammattilaisilta kykyä toteuttaa kuuleminen sensitiivisesti lapsen ikä- ja kehitystason sekä perhekontekstin mukaisesti ja tarvittaessa konsultoida lapsen mielenterveyden ja kehityksen ammattilaisia erityisesti, jos perheen tilanne on ristiriitainen tai lapsella on kehityksellisiä vaikeuksia.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

On tärkeää, että sosiaalityöntekijä tapaa lapsen riittävän usein läsnä ollen. Asiakassuunnitelma on keskeinen myös monialaisessa yhteistyössä.

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Tavoite vahvistaa varhaista tukea on erittäin kannatettava. Sosiaalityö ja ohjaus eivät kuitenkaan pysty olemassa olevilla resursseilla korvaamaan sosiaalipalveluina saatavaa intensiivisempää tukea perheille. Jos haluttaisiin vaikuttavuutta ja säästöjä, tulisi panostaa laajempaan, paremmin asiakkaiden tarpeisiin vastaavaan palveluvalikoimaan ja monialaisten palveluiden saatavuuteen. Lisäksi tulisi panostaa sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen esim. lapsen kehityksen, systemisen työskentelyn sekä vaikuttavien tietoon ja tutkimukseen pohjautuvien asiakastyön menetelmien osalta.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Neljäntoista vuorokauden määräaika kiireellisen sijoituksen jatkamiselle kuulostaa kovin lyhyeltä ajalta ottaen huomioon, miten monitahoisia kiireellisesti sijoitettujen lasten tilanteet monesti ovat, miten monta asiaa on selvitettävänä, ja miten tärkeä päätös huostaanoton toteutumisesta tai toteuttamatta jättämisestä on. Määräajan lyhentäminen sisältää riskin siihen, että ratkaisu tehdään puutteellisin tiedoin. Nykyisen kaltainenkin lainsäädäntö mahdollistaa kiireellisen sijoituksen lopettamisen, jos sen tarve päättyy ennen määräaika.

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Huostaanoton toteutusta ei voitane kytkeä terveydenhuollon palvelujen riittävyyteen. Lasten ja nuorten psykiatrinen hoito toteutetaan terveydenhuollon indikaatioilla ja se pääsääntöisesti sisältää polikliinistä työskentelyä ja mahdollisimman täsmällisin tavoittein toteutettuja lyhyitä osastohoitojaksoja. Monitahoisissa tilanteissa tarvitaan monesti sekä psykiatrista hoitoa että vakaata ja tukevaa arjen huolenpitoa, nämä eivät kuitenkaan voi korvata toisiaan.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On syytä huolehtia siitä, että mahdollista joustavoittamista käytetään lainsäätäjän tarkoituksen ja lapsen edun mukaisesti eikä ensisijaisesti säästötoimiin

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

On tärkeää, että lapsen arjesta vastaavilla aikuisilla on todelliset (huoltajien mahdollisuuksia vastaavat) käytännön mahdollisuudet huolehtia huostassa olevien lasten turvallisuudesta. Henkilöstön koulutus ja ammattitaito on tärkeää, että huolenpidon valtaa ja vastuuta käytetään lapsen edun mukaisesti.

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Lakimuutoksen on suunniteltu tulevan voimaan varsin nopealla aikataululla suhteessa muutosten laajuuteen. Muutosten vaikutukset lasten saamien palvelujen laatuun ja lain tavoitteiden saavuttamiseen jäävät epävarmoiksi.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

-

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Esityksessä ei ole otettu huomioon säästöä tavoittelevien muutosten mahdollisia kustannuksia lisääviä vaikutuksia muualla sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, kuten lastenpsykiatrian palveluissa.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Lapsivaikutusten arviointia ja arvioinnin suunnitelmaa tulisi täsmentää. Riskien arviointi jää ohueksi.

27. Vapaamuotoiset huomiot

-

Luoma Ilona
Suomen Lastenpsykiatriyhdistys